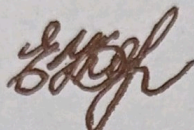

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

ЄГОРОВА ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 821.121.2(09)(477)"19"Полонський

**ТВОРЧІСТЬ РАДІЯ ПОЛОНСЬКОГО У КОНТЕКСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ 60-х–90-х рр. ХХ століття**

Спеціальність 10.01.01 – українська література

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

Харків–2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор **Маслов Іван Степанович**, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, завідувач кафедри української та світової літератури.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор **Голобородько Ярослав Юрійович**, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти», завідувач кафедри теорії і методики викладання гуманітарних дисциплін;

кандидат філологічних наук, доцент **Кисіль Віктор Васильович**, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри історії української літератури.

Захист відбудеться «6» червня 2012 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради /К 64.053.03 Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за адресою: 61068, м. Харків, вул. Блюхера, 2, ауд. 221-А.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за адресою: 61168, м. Харків, вул. Блюхера, 2, ауд. 215-В.

Автореферат розісланий «5» травня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Разуменко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Масова література як один із найпомітніших проявів сучасної культури має достатньо давню історію, власні традиції, форми й жанри, але у вітчизняному літературознавстві залишається малодослідженим явищем.

Вивченню генези масової літератури присвячено чимало праць (М. Берг, К. Гелдер, І. Ільїн, Дж. Кавелті, Ю. Лотман, А. Мережинська, І. Скоропанова та ін.). Сучасне бачення масової літератури відображено в розвідках Я. Голобородька, Т. Гундорової, Я. Поліщука, А. Таранової, С. Філоненко, які розглядають «художнє другорядне», масову літературу та белетристику як самоцінне літературне явище. На їхню думку, масова література перестає вважатися погіршеним (спрощеним) варіантом високої літератури. Науковці розпочинають пошуки шляхів адекватного осмислення її місця в літературознавчому каноні.

Українська масова література 60-х–90-х рр. ХХ ст. яскраво представлена творчістю Р. Полонського, який репрезентував своє світобачення та світовідчуття в довершених зразках епічних жанрів: оповіданнях, повістях, романах. Утім, його спадщина й досі не стала об'єктом пильної уваги літературознавців, а присвячені їй спорадичні публікації не відображають загальної картини, не дають можливості побачити й оцінити його літературний доробок системно й комплексно.

Тож зосередження дослідницької уваги на розгляді художнього доробку Р. Полонського дозволить як увести в науковий обіг творчість одного з найцікавіших прозаїків 1960-х–1990-х рр., так і сприятиме розкриттю специфіки побутування масових жанрів у нашій літературі цього періоду. Цим зумовлена актуальність дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах тематики кафедри української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, серед пріоритетних завдань і планів якої є вивчення й переосмислення творчої спадщини письменників ХХ століття. Тема дисертації затверджена Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 21 грудня 2009 року), а також узгоджена й схвалена на засіданні бюро наукової ради Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України з проблеми «Класична спадщина та сучасна художня література» (протокол № 1 від 4 лютого 2010 року).

Об'єктом дослідження став прозовий корпус текстів Р. Полонського (оповідання «Весна на рейках», «Миколка», «Машина зникає в тумані», повісті «Я залишаюсь», «Любили хлопці дівчат», «Допоможіть Богові морів», казки «Чому мовчав телефон?», «Таємниця Країни Суниць», «Казка про викрадену Зозулю», романи «Між нами Всесвіт», «Острів диваків», «Життя – як день і день – як вічність», «Осінні акварелі»), окрім того, у роботі використовуються прижиттєві та посмертні видання творів письменника, їхні журнальні варіанти, його автобіографія, статті, щоденникові записи, матеріали інтерв'ю,

листування, що зберігається в Харківському літературному музеї, у родинному архіві Полонських, в особистих архівах адресатів, а також спогади дружини літератора, колег по перу, друзів.

Предмет дослідження – еволюція творчого світогляду письменника та жанрові модифікації його творчості в контексті української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ ст.

Теоретико-методологічну основу дисертації становлять праці Т. Гундорової, М. Жулинського, Н. Зборовської, В. Медведєвої, Л. Петрової, В. Поліненка, Г. Сивоконя, А. Таранової, Е. Франчука, Р. Харчук, у яких методологічно обґрунтовується взаємозв'язок літературного процесу та особистості письменника. Проблема масової літератури знаходить відображення в студіях Н. Корнієнка, Ю. Лотмана, Н. Мельникова, І. Саморукова, Т. Скокової, М. Чегодаєвої, у яких порушується багатоаспектність зазначеної проблеми. Методологічним підґрунтям з'ясування особливостей жанрових форм масової літератури є праці К. Гелдера, Дж. Кавелті, Ю. Коваліва, Ц. Тодорова, С. Філоненко. У роботі використано такі методи дослідження: історико-генетичний, історико-функціональний, історико-літературний та метод рецептивної естетики. Завдяки історико-генетичному методу в дисертації послідовно розкриваються властивості та зміни історичної реальності, простежується генеза масової літератури, формування в письменника сюжетних ліній та сприйняття ним оточуючої дійсності. Історико-функціональний метод допомагає подати особливості відображення соціальної дійсності України ХХ століття в творчості Р. Полонського. Метод рецептивної естетики підводить сучасного дослідника до необхідності виокремлення нових параметрів жанрової ідентифікації, визначення системи її сигналів, ментальної домінанти, що формується в процесі читацького сприйняття й визначає новий закон жанру. Застосування цієї методології до історії літератури як соціокультурного інституту дозволяє побачити вплив екстралітературних чинників на власне літературну еволюцію автора.

Мета дослідження полягає в поглибленому аналізі природи художньо-образного мислення Р. Полонського в історико-культурному й літературному контексті та визначенні онтологічної і типологічної своєрідності масової літератури ХХ століття, її зв'язку з художньою свідомістю масового читача. Реалізація заявленої мети передбачає виконання таких завдань:

- обґрунтувати теоретико-методологічні та історико-літературні передумови дослідження української масової літератури;
- дати концептуальне визначення масової літератури як культурного феномена;
- простежити шляхи формування художнього світу Р. Полонського та визначити його світоглядні домінанти, довести його послідовність в обстоюванні власної життєвої позиції;
- дослідити на основі мікро- й макроаналізу художніх текстів письменника жанрові модифікації його творчості в контексті української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття;

- виявити та проаналізувати константи художньої прози літератора;
- з'ясувати роль і місце Р. Полонського в літературному процесі 1960-х–1990-х рр.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше в українському літературознавстві здійснено спробу аналітичного підходу до творчості Р. Полонського, яку простежено на різножанровому матеріалі доробку письменника, що поглиблює прочитання текстів і їхню текстуальну дискурсивність. Предметом спеціального розгляду є характерне для масової літератури моделювання творів різних жанрів, у роботі виявляється генеза цих моделей, залежність від культурного та ідеологічного «клімату епохи». Українська масова література постає в дисертації об'єктом різноаспектного дослідження в широкому історико-культурному контексті ХХ століття та передусім у проекції на творчість Р. Полонського як одного з її авторів.

Теоретичне значення роботи. Результати дослідження допоможуть глибше осягнути природу творчості Р. Полонського, сприятимуть подальшій розробці проблеми становлення та розвитку української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття.

Практичне значення одержаних у дисертації результатів зумовлене, по-перше, збагаченням фактичного матеріалу для аргументації художньої сфери діяльності письменника, по-друге, додатковою експлікацією змістових аспектів категорій «масова література», «жанрові модифікації», по-третє, розкриттям історіософських, культурологічних поглядів автора на ґрунті його різножанрових епічних творів. Матеріали дисертації можуть бути використані при проведенні науково-теоретичних досліджень, присвячених актуальним проблемам розвитку української масової літератури ХХ століття, а також при читанні лекцій у вишах та середніх навчальних закладах гуманітарного циклу. Основні положення та висновки, викладені в роботі, можуть використовуватися при написанні посібників для вищої та загальноосвітньої шкіл.

Апробація результатів дослідження. Робота в повному обсязі обговорювалася на засіданні кафедри української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Основні положення дисертації були викладені у формі доповідей та повідомлень на Міжнародній науково-теоретичній конференції «Мультиголос літератур світу» (7–8 травня 2010 р., м. Кривий Ріг), Міжнародній науковій конференції «Мариністика в художній літературі» (9–10 вересня 2010 р., м. Бердянськ), Міжнародній науково-практичній конференції «Мова і мовний потенціал особистості в поліетнічному середовищі» (30 вересня – 1 жовтня 2010 р., м. Мелітополь), ІХ Всеукраїнській науковій конференції «Слобожанщина: літературний вимір» (18 лютого 2011 р., м. Луганськ); Міжнародній науковій конференції «Крихти буття: література і практики повсякдення» (22–23 вересня 2011 р., м. Бердянськ); VII Всеукраїнській науковій конференції «Документалістика початку ХХІ століття: проблеми теорії та історії» (14 жовтня 2011 р., м. Луганськ); X Всеукраїнській науковій

конференції «Слобожанщина: літературний вимір» (24 лютого 2012 р., м. Луганськ).

Публікації. Основні наукові результати дослідження відображено в 8 публікаціях, із них 6 надруковано в спеціалізованих виданнях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 265 позицій. Загальний обсяг дисертації – 198 сторінок, з них 177 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, сформульовано мету й завдання роботи, визначено основні методи аналізу, предмет і об'єкт дослідження, висвітлено зв'язок дисертації з науковими програмами й планами, продемонстровано наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, а також подано інформацію про апробацію роботи та публікації результатів дослідження.

У першому розділі «Радій Полонський: контекст української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття» простежується рецепція творчого доробку Р. Полонського, одного з репрезентантів масової літератури; висвітлюються загальні проблеми феномена масової літератури та історія його становлення.

У підрозділі 1.1. «Художній світ Р. Полонського в літературознавчій проекції» проаналізовано різні полюси критичної рецепції прози письменника, виокремлено основні тематичні площини історіографії його творчості: розгляд літературознавчих аспектів (біографічних, поетикальних), аналіз публіцистики, драматургії. Зазначається, що багаторівнева рецепція творчого доробку свідчить про те, що актуальність літератора в сучасному літературознавстві забезпечується не лише статусом одного з репрезентантів масових жанрів в українській літературі, а передусім тим, що його спадщина усвідомлюється як матеріал і для історико-літературних, і для теоретичних висновків та узагальнень.

Упродовж усього життя Р. Полонський перебував у центрі бурхливого літературного життя Харкова. Його твори виходили друком у видавництвах Києва, Москви та Харкова. Проза й публіцистика з'являлася друком у літературній та суспільно-політичній періодиці, зокрема в журналі «Прапор» (від 1991 – «Березіль»), газетах «Вечірній Харків», «Ленінська зміна», «Літературна Україна», «Соціалістична Харківщина» тощо. До творчості письменника зверталися його сучасники Г. Гельфандбейн, А. Чернишов, З. Голубева, М. Шаповал, чії відгуки відзначилися амбівалентністю оцінок, однак усі літературні критики стверджували, що проза Р. Полонського концептуально вирізняється використанням широкого спектру прийомів і стратегій, характерних для масової культури й літератури.

Перша автобіографічна книжка – збірка оповідань «Весна на рейках» (1961) – одразу ж привернула увагу читачів, засвідчивши прихід у літературу вдумливого, спостережливого письменника. У роботі над нею автор-

початківцеві дістав енергійну підтримку І. Багмута. З прихильністю поставилися до його кроків у літературі А. Дімаров, Григорій Тютюнник, Б. Комар.

Художня проза Р. Полонського – яскравий зразок реалізації прийому подвійного кодування, сутність якого полягає в синтезі експериментальності й шаблонності масової літератури. Такий авторський підхід дає змогу масовому та досвідченому у філологічній науці читачеві по-своєму прочитувати текст. Цю особливість його прози відзначав Ю. Безхутрий, який зауважував, що письменникові дуже точно вдається відтворити актуальні проблеми сучасного суспільства й поєднати життєвий матеріал з історією ХХ століття. Це стверджує і М. Шаповал, на чю думку, письменник вірний своєму творчому принципіві – він у постійних пошуках прекрасного в нашому житті, бо прекрасне – це символ морального добра людини, її величі, краси.

Сповнену суперечностей і загадок постать Р. Полонського розкриває у своїй статті «Героїка боротьби і шукань» З. Голубева, наголошуючи, що в особі автора щасливо поєдналися хист талановитого повістяра та сумлінного вченого-історика, допитливого дослідника складних соціальних катаклізмів буремного ХХ століття.

І. Зуб підкреслює психологізм прозаїка, зазначаючи, що в його повістях живуть і діють повнокровні герої, люди сформованого революційного світогляду. Їхні образи виписані життєво достовірно, з добрим розумінням людської психології та характеру.

Ю. Безхутрий, В. Брюгген, А. Перерва, досліджуючи творчу спадщину письменника, звернули увагу на самотність стилю – він може бути раціонально афористичним, а може – з неодмінною часткою самоіронії, а подекуди навіть ліризму.

У підрозділі 1.2. «Феномен масової літератури. Історія становлення» систематизовано результати наукових досліджень масової літератури, схарактеризовано основні аспекти її вивчення, окреслено домінантні ознаки української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття.

Помітний внесок у вивчення цієї проблеми на рубежі ХХ–ХХІ століть зробили вітчизняні та зарубіжні вчені М. Берг, К. Гелдер, І. Ільїн, Дж. Кавелті, Ю. Лотман, А. Мережинська, І. Скоропанова та ін. З аналізу їхніх робіт виразно вимальовуються кілька векторів, що забезпечують динаміку розвитку та стійкість літератури 1960-х–1990-х рр.

На сучасному етапі проблема співвідношення «високого» та «низького» в літературі стала предметом наукових дискусій Я. Голобородька, Т. Гундорової, М. Павлишина, Я. Поліщука, Г. Таранової, С. Філоненко та ін.

Історія існування відмінностей між елітарною і народною культурами та літературами довга й складна, а термінологія – особливо в галузі літературознавства – порівняно нова, тому потребує більш ретельного аналізу. Поняття «масова література» має різні дефініції як у вітчизняному, так і зарубіжному літературознавстві. В англомовній літературно-критичній традиції усталений термін «популярна (popular) література», в німецькій – аналогічне значення має термін «тривіальна література», у французькій –

«паралітература», в українській слід відзначити до називання полярних явищ художньої літератури («масова», «низова», «комерційна», «тривіальна», «формальна», «белетристика», «паралітература» – «елітарна», «висока», «класична», «серйозна», «справжня»), унаслідок чого синонімічні визначення насправді репрезентують різні понятійні ряди: коли в одному випадку береться до уваги успіх цієї літератури серед широких кіл читачів, в іншому – художня вартість творів.

Узявши за основу розуміння масової літератури Ю. Лотмана та М. Черняк, подасмо власне визначення: масова література – це один із двох потоків сучасного літературного процесу (іншим є елітарна література), джерело універсального знання про культуру зі своїми правилами, естетичними законами, багатством жанрів.

У результаті дослідження було встановлено основні риси «масової літератури»:

- вона популярна, тобто має комерційний попит; поширена серед різних прошарків суспільства, має суттєвий вплив на світосприйняття читачів;

- демонстративно тривіальна, тобто зосереджена на поширенні якихось змістовних «загальних місць», стереотипів, важливих у системі ціннісних переваг суспільства в певний конкретно-історичний період;

- жорстко структурована, тобто організована відповідно до канонів, які ґрунтуються на найбільш успішних зразках попередників.

- оригінальна, має певну художню цінність.

У другому розділі «Теоретико-методологічні засади розгляду жанрових моделей та категорії історизму у творчості Радія Полонського» визначаються основні підходи щодо розв'язання поставлених завдань. За допомогою історико-літературного підходу та методології рецептивної естетики окреслено генезу масової літератури, з'ясовано жанрову варіативність творів письменника, простежено еволюцію малих (оповідання) та середніх жанрових форм (повісті) у творчості прозаїка, розглянуто функціонування певних жанрових матриць масової літератури, що дає змогу актуалізувати питання про літературний канон, про внутрішню ієрархію жанрів масової літератури, про співвідношення високого та низького стилів у художніх творах, про зв'язок жанрових інновацій із векторними змінами в сучасній культурі.

Жанр як літературознавча категорія здавна викликав чималий інтерес у дослідників, оскільки це поняття є ключовим і таким, у якому акумулюються загальні закономірності доби, а також окремі здобутки письменників. Науковці неодноразово зверталися до з'ясування структурного наповнення жанру, його складників, які б дали змогу систематизувати чи виокремити певний стрижень при його аналізі. Розробці цього питання присвятили свої роботи провідні літературознавці, як-от: М. Бахтін, Б. Іванюк, Н. Копистянська, О. Потебня, А. Ткаченко, Ц. Тодоров, Л. Чернець та ін.

Цінним і важливим є висновок М. Черняк, на чиню думку, жанровий підхід є релевантним при дослідженні творів масової літератури, адже будь-який твір словесної творчості, «не може існувати поза жанром». Більш того, відповідаючи на питання, чи існують жанри масової літератури, Р. Коен

доводить, що саме жанровий підхід здатний забезпечити дослідника найбільш ефективним інструментарієм аналізу тексту масової літератури, вказує на конкретні шляхи подібного аналізу: визначення жанрової парадигми та реконструкція історико-культурного контексту, дослідження жанру як соціокультурного феномена, виявлення жанрових інваріантів, побудова на їхній основі певних жанрових моделей і спостереження над специфікою їхньої трансформації.

Пошуки методологічних основ дають можливість простежити своєрідність суб'єктної організації форм вираження авторської свідомості у прозі Р. Полонського, визначити основні підходи до вивчення категорії історизму в романістиці письменника.

Спираючись у своєму дослідженні на проблему історико-художньої достовірності в літературі ХХ століття ми зможемо простежити кількість форм проєкцій життєвої правди, окреслити окремі типи цих форм.

У третьому розділі «Трансформація жанрів у творчості Р. Полонського» з'ясовано жанрову варіативність творів письменника, простежено еволюцію малих (оповідання) та середніх жанрових форм (повісті) у творчості прозаїка, визначено їхню самотність, незвичність, відмінність від загальноприйнятих канонів казок і наукової фантастики.

У підрозділі 3.1. «Жанрові особливості прози Р. Полонського малих і середніх форм» досліджено художні пошуки письменника, які стимулювалися бурхливою атмосферою 60-х років ХХ століття, розкрито багатопроblemність та багатоморфність оповідань і повістей митця.

Р. Полонський формувався й розвивався в межах реалістичної традиції, його твори написані під впливом соціалістичного реалізму. Це зумовило певну ідейно-тематичну, сюжетно-подієву й концептуальну спорідненість перших оповідань і повістей письменника з доробком Є. Гуцала, Григора Тютюнника, В. Дрозда.

У прозі Р. Полонський поєднує художні, документальні та публіцистичні структурні елементи, широко використовує такі жанри, як оповідання («Миколка», «Останній промінь»), повісті («Допоможіть Богові морів») і казки («Казка про викрадену Зозулю», «Чому мовчав телефон», «Таємниця Країни Суниць»).

Дискурсивною є проблема диференціації жанрів повісті й оповідання в прозі письменника, головними критеріями розмежування яких можна вважати сюжетно-композиційну та просторово-часову організацію творів, а також представлену в них систему образів. За цими критеріями до жанру повісті належать твори «Допоможіть Богові морів», «Я залишаюсь», «Любили хлопці дівчат».

Аналіз жанрової системи художньої прози свідчить про те, що для автора на ранньому етапі творчості найбільш характерне звернення до малих і середніх жанрів – оповідання, повісті, казки, а вже дещо пізніше спостерігається використання невичерпних можливостей жанру роману.

Своє творче амплу аналітика й лірика Полонський зреалізував у збірці оповідань «Весна на рейках», ліричних повістях, які можна назвати сучасними не тільки за часом дії, а й характеристиками персонажів.

Прикметними особливостями структури багатьох творів письменника є епізодична композиція чи об'єднання мікрооповіді всередині одного твору. Така композиційна побудова зумовила й своєрідність жанрової природи творів, які тяжіють до епічного циклу.

На відміну від художніх полотен традиційного типу, у яких превалює принцип подієвої хронології, оповідання та повісті Р. Полонського асоціативно-психологічного типу є композиційно-мозаїчними. Ця мозаїчність внутрішньо пов'язана єдиною авторською позицією, думками, уявленнями, учинками персонажів, що сприяє цілісному зображенню їхнього психологічного портрета. Використання письменником прийому композиційної мозаїчності, більш характерного для кінематографічного мистецтва, дає підстави говорити про синтетичність його прози.

Ідейною домінантою змісту творчості літератора є проблема особистості з таємницею її внутрішнього «я», взаємини людини та світу. Боротьба добра та зла, пристрасний заклик до моральної непримиренності й чистоти, гострота та відвертість розповіді й постановки морально-етичних питань роблять повісті «Я залишаюсь» та «Любили хлопці дівчат» співзвучними описуваній добі, тій духовній атмосфері, що панувала в суспільстві другої половини ХХ століття.

Від перших творів – оповідань дебютної збірки «Весна на рейках», невеликих повістей «Я залишаюся» та «Любили хлопці дівчат», де поетично й свіжо розкриті риси закарпатського побуту, – Р. Полонський пройшов складний шлях творчої еволюції, художнього збагачення та зростання.

Новаторські прийоми, які використовує письменник, обираючи певний жанр, позначилися й на художній структурі його творів, особливість яких полягає в оригінальній композиції.

У підрозділі 3.2. «Сюжетно-композиційні та жанрові виміри повісті «Допоможіть Богові морів»» з'ясовано, що на макрорівні організації текстів Р. Полонського одним із основних засобів утілення сюжетно-композиційної структури виступає архітектоніка. Автор вибудовує художній світ твору відповідно до своєї ідейно-художньої концепції, трансформуючи відібраний матеріал за внутрішніми, лише йому відомими законами.

У творі «Допоможіть Богові морів» письменник не вдається до якихось особливих композиційних хитрощів. Він розмірковує про покликання людини, прагне показати глибину і велич її духу, а також учинки, на які вона здатна, розкрити людські можливості в діях і думках, у спрямуванні життя.

Своєрідність архітектоніки повісті визначається її сюжетом, побудованим на гострому конфлікті між Капітаном засекреченого крейсера «Нарвала» та його Старпомом. Цей художній конфлікт, як створений письменником енергоносієм художнього світу, містить у собі «зародок» авторського світобачення, естетичну мотивацію всіх компонентів твору.

У підрозділі 3.3. «Місце та роль жанру казки у творчій спадщині Р. Полонського» ґрунтовно досліджено жанровий діапазон і проблематику казок літератора.

Оскільки письменник не є дитячим автором, критику обурювало те, що не все в його доробку вкладалося в усталені уявлення про літературу для дітей, проте цілісність дитячих оповідань визначається передусім тематичною єдністю, з якою пов'язана і єдність авторської свідомості, що проявляється в зосередженні на певному колі проблем.

Творча праця Р. Полонського в галузі дитячої літератури пояснюється його намаганням писати в річищі ідейно-естетичних принципів справжньої художності, адже в благородній душі дитини прозаїк убачав моральне здоров'я нації. Саме тому його творчість розширила уявлення щодо можливостей прози про дітей і для дітей у плані художньої реалізації актуальних проблем сучасності, всебічного дослідження світу юної особистості, поглиблення інтелектуалізації та філософізації змісту, збагачення форм.

Як це загалом властиво його прозі, письменник не намагався приголомшити читача карколомними пригодами. Органічно поєднуючи епічне й ліричне розкриття проблеми («Казка про викрадену Зозулю»), достовірність та умовність у художньому моделюванні життєвих явищ («Чому мовчав телефон»), він віддавав перевагу внутрішньому сюжету, тонкому психологічному обігруванню конкретних подій і деталей («Таємниця Країни Суниць»).

Можемо твердити, що образно-сюжетна палітра казкарської творчості 60-х–90-х рр. ХХ століття визначається також, поряд із доробком М. Стельмаха та В. Нестайка, і творами Р. Полонського. Казка у його творчості є не тільки генологічною категорією (тобто самостійним жанром), а й цілісним літературним явищем.

У підрозділі 3.4. «Роман Р. Полонського “Між нами Всесвіт” у жанровому полі української масової літератури» зроблено акцент на піджанрі наукової фантастики, визначено провідні проблеми науково-фантастичного роману.

Активні й плідні пошуки письменника в жанрі малих і середніх форм історико-біографічного масиву сприяли формуванню якісно нового естетичного бачення та підготовці до написання вагомого науково-фантастичного роману «Між нами Всесвіт».

Р. Полонський – автор, який, на думку вітчизняних літературознавців, є дотепним оповідачем і вибагливим містифікатором, майстерно володів таємницями творення динамічного сюжету, гострої, напруженої інтриги, умів захопити й повести читача у світ примхливої вигадки, неодмінно сфокусованої на сучасних, важливих соціальних проблемах, загальнолюдських, духовних та моральних цінностях.

Самобутність творчої обсервації письменника виявилась у своєрідності захоплюючого сюжету. Сюжетні лінії науково-фантастичного роману «Між нами Всесвіт» доповнюються численними відгалуженнями – розмаїтими

пригодами, дивовижними несподіванками, зустрічами з випадковими людьми, вставними новелами, легендами.

Композиційна схема твору є багатовекторною. Перший вектор – детективна лінія: хто є зрадником, другий композиційний вектор – утвердження думки про те, що душа людська може вистояти навіть у дуже екстремальних умовах; третій вектор – образно-стилістична система роману.

Створюючи фантастичний роман «Між нами Всесвіт», Р. Полонський мав право на введення виняткових, надзвичайних і навіть фантастичних колізій, оскільки в такий спосіб і може розкритися повною мірою авторський ідеал.

У четвертому розділі «Дискурс історизму в романістиці Р. Полонського» визначено місце художньої правди в романній канві; простежено варіативність дії та ситуацій у романах «Життя – як день і день – як вічність», «Острів диваків», «Осінні акварелі».

У підрозділі 4.1. «Історична правда та художній вимисел у романі Р. Полонського “Життя – як день і день – як вічність”» досліджено й інтерпретовано відтворення модельованої автором епохи (1905–1919 рр.), визначено типові ознаки історичної романістики письменника як одного з жанрових різновидів масової літератури.

Дидактизм, що є типовою ознакою масової літератури, характерний для історичного роману «Життя – як день і день – як вічність». Оскільки в ньому домінує ідея національна, державницька, то вся сюжетна лінія формується відповідно до такого ідеологічного акцентування й має гостро виражене дидактичне, виховне спрямування. Художня самобутність Р. Полонського виразно розкрилася передусім у доборі фактів із життя Артема (Ф. Сергєєва), покладених в основу сюжету роману. Кожен із епізодів біографії Артема є етапним для розуміння його ідейно-світоглядної і духовно-моральної сутності й виконує в композиції твору подвійну функцію: як окрема самодостатня складова розкриває головне в постаті центрального героя та водночас є основою змістовної характеристики цілої епохи.

Образна система роману має обов'язковий для масової літератури атрибут – образ «взірцевого громадянина», героя, який своє життя кладе на вівтар служіння громадським справам.

Майстерно реалізувавши багаті можливості історико-біографічного роману, автор розширює й обрії цього жанру, урізноманітнює та увиразнює його поетику цілком виправданим і доцільним використанням композиційних прийомів хроніки та сюжетної поліфонії роману-епопеї. Безпосереднім результатом такого синтезу є чіткість політичних оцінок, виразність і повнота історико-соціальної характеристики.

У підрозділі 4.2. «Документально-біографічний роман “Острів диваків”» акцентовано увагу на художньому осмисленні матеріалу про життя й діяльність основоположників літакобудування, аргументовано, що змістотворча роль у романі належала проблемам, надиктованим не стільки державою, як життям суспільства.

«Острів диваків» – не просто белетризований артефакт, який виник на вимогу часу. Це – художній твір, і саме в цій якості він становить науковий інтерес.

На думку Ю. Безхутрого, Р. Полонському властивий справжній історизм художнього мислення, він намагається побачити явище в його розвиткові, динаміці. Тому не дивно, що саме такий творчий підхід впадає в око в романі «Острів диваків», який присвячено людям авіації – тим, хто конструює, виготовляє, уперше підіймає в повітря літаки.

Письменник щиро захоплений подіями 20-х–30-х років ХХ століття, життям і подвигами перших авіаконструкторів. Кожна сцена, кожна деталь у цій розповіді передають живий дух, ентузіазм, високі поривання того часу. Схвильована причетність автора до зображуваного передається й читачеві.

Суворо дотримуючись історичних фактів у відтворенні загальнополітичної обстановки та побутових реалій описуваної доби, Р. Полонський у змалюванні дійових осіб надає перевагу художньому вимислові.

За визначенням Ю. Безхутрого, роман «Острів диваків» – своєрідний сплав документально засвідчених фактів і творчої фантазії автора. Читач пізнає в Тушині генерального конструктора А. Туполева, в Кадубові – відомого авіаційного конструктора К. Калініна, у Сніжкові – льотчика-випробувача М. Снегірьова.

Документально-біографічний роман «Острів диваків», безперечно, належить до активу української прози. Конкретність сюжету, влучність і точність деталей, цікавий життєвий матеріал, що ліг в основу твору, щира захопленість автора своїми героями – усе це дає підстави стверджувати, що роман є помітним явищем у творчості Р. Полонського.

У підрозділі 4.3. «Історико-пригодницький роман “Осінні акварелі” як жанрова матриця масової літератури» розглянуто специфічні, визначальні ознаки, параметри, виміри історико-пригодницького роману «Осінні акварелі», доведено, що для нього притаманне явище так званої жанрової дифузії, яка є наслідком, насамперед, взаємопроникнення, взаємопереплетення, взаємодоповнення трьох способів художнього моделювання дійсності: епічного, ліричного та драматичного.

За задумом автора, події роману «Осінні акварелі» відбуваються на Закарпатті у двох часових площинах: улітку 1968 року та восени 1944. Р. Полонський у романі змальовує долю української нації та долю духовного первня в житті суспільства, дає відповідь на болючі питання: чим є генетична пам'ять народу, його історія; виокремлює тему місця людини в історичному процесі, тему зради й кари.

Ідейним осередком історико-пригодницького роману «Осінні акварелі» виступають персонажі, створені уявою автора (Микола Ступка, Григорій Грак, Іван Габовда), які не були видатними історичними особами, проте опинилися в центрі важливих історичних подій. Такий художній підхід письменника дає можливість ширше змалювати історичне тло, проникнути в різні сфери суспільного життя, охопити різні соціальні прошарки, поглянути на події

очима звичайної людини, створити несподівані сюжетні колізії, пригодницькі ситуації. Р. Полонський дбає про достовірність не стільки фактів, як загального фону, атмосфери часу в елементах побуту, психології персонажів, показує себе як майстер пластичних, багатовекторних картин і характерів.

Вагомим досягненням письменника є досконала образна система роману, де вигадані персонажі діють гармонійно з історичним часом, в якому вони живуть. Органічно злито власний час життя героїв і час історичний.

Про що б не писав Р. Полонський – про скрутні й трагічні дні 1905–1919 років (роман «Життя – як день і день – як вічність»), еру НТР, що сприяла розвитку та піднесенню науки й техніки («Острів диваків»), страхітливі злочини фашистів і їхніх посіпак (роман «Осінні акварелі»), хоч би які грані мирного чи воєнного життя не висвітлював, ідейно-смісловим епіцентром його історичних творів є непохитна віра в перемогу.

Аналіз романів «Життя – як день і день – як вічність», «Острів диваків», «Осінні акварелі» дав змогу простежити художню еволюцію письменника, визначити особливості його творчого почерку.

Історична романістика Р. Полонського є «гібридною» формою, що перебуває на межі белетристики та журналістики. Автор, відштовхуючись від реальних фактів і подаючи у своїх творах реальних людей, використовує високий рівень художньої типізації («Життя – як день і день – як вічність»), образності («Острів диваків»), символіки («Осінні акварелі»), що, поза сумнівом, свідчить про художність його творів.

Естетичні та моральні ідеали літератора, відтворення ним долі творчої особистості в часі, у зв'язку з історичним рухом суспільства в певну епоху, а також художня майстерність роблять історичні твори Р. Полонського важливим складником загального розвитку літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття.

У висновках узагальнено результати дослідження.

Творчість Р. Полонського посідає особливе місце в масовій українській літературі 60-х–90-х рр. ХХ століття.

Історіографія творчості письменника свідчить, що його художня проза не знайшла повного висвітлення в критиці та літературознавстві, хоч і привертала до себе увагу. На сьогодні не існує окремого дослідження, в якому б було проаналізовано процес формування його особистості та простежено закономірності становлення й розвитку прози Р. Полонського в контексті української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття.

Для проникнення в особливості художнього мислення автора нами враховано сучасні тенденції в літературознавчих терміносистемах, використано такий понятійний апарат, як масова література, образ автора, жанрові модифікації, белетристика, історична правда, художній вимисел.

Проблеми вивчення масової літератури не втратили актуальності в сучасному літературознавстві. Аналіз теоретичної літератури, присвячений цій категорії, підтвердив її важливість.

Теорія та історія виникнення масової культури й літератури до сьогодні залишається на периферії досліджень не лише літературознавства, але й

культурології. Невизначеність об'єкта аналізу є основною перешкодою в теоретичному осмисленні цього феномена.

У наш час проблема співвідношення «високого» та «низького» в літературі як мистецтві слова стала предметом наукових дискусій Я. Голобородька, Т. Гундорової, М. Павлишина, Я. Поліщука, А. Таранової, С. Філоненко та ін.

Нами встановлено, що поняття «високої» та «масової» літератур можуть отримувати різне змістове наповнення залежно від конкретних історичних умов, панівних теорій і поглядів наукової спільноти, мети дослідження та преференцій конкретного дослідника. Проте в сучасному літературознавстві спостерігається відхід від жорсткого функціонального й естетичного протиставлення високої та масової літератур. Масова література визнається самоцінним феноменом, який має власну сферу використання та поширення, систему цінностей і функцій. Можемо сказати, що сьогодні масова література вже визнається не як «знижена» висока література, а як самостійний соціокультурний феномен.

Витоки цього явища, на думку деяких дослідників, слід шукати ще в літературі соцреалізму, дослідженням якого займалось багато літературознавців як у 1960-ті–1980-ті рр. (А. Костенко, І. Кошелівець, Т. Лахузен, Д. Наливайко, Л. Тимофєєв та ін.), так і наприкінці ХХ століття (С. Бойм, Б. Гройс, Є. Добренко, К. Кларк та ін.). У першому десятилітті ХХІ століття в Україні з цієї теми з'явилися студії Н. Бернадської, Т. Гундорової, Л. Медведюк, Д. Наливайка, Т. Свєрбілової, В. Хархун.

Творча спадщина Р. Полонського багата художніми відкриттями, вона дає читачеві можливість пізнати глибину та основи народного буття, важливі моменти історії. Письменник, незважаючи на власну недотичність до сучасної йому літературної моди, уповні належав до одного з витончених відгалужень масової культури, розробляючи на радянському ґрунті свій неповторний стиль.

Доробок літератора має складний, багатовимірний характер. Вихідне тяжіння прозаїка до глибинного, почасти підсвідомого автобіографізму зумовило провідні тенденції його творчості.

Розгляд прози малих і середніх форм Р. Полонського в ретроспекції життєписів вітчизняних та зарубіжних письменників дає підставу твердити, що кращі з них вирізняються історичною й художньою правдою, майстерним відтворенням колориту слова, врахуванням специфіки жанру та пізнавальних можливостей. До таких належать насамперед збірка оповідань «Весна на рейках» та ліричні повісті «Я залишаюсь» і «Любили хлопці дівчат».

Найвиразніші грані свого непересічного таланту прозаїк виявив у моделюванні картин дитинства та образів дітей. Органічно поєднуючи епічне й ліричне розкриття проблеми («Казка про викрадену Зозулю»), достовірність та умовність у художньому моделюванні життєвих явищ («Чому мовчав телефон»), він віддавав перевагу внутрішньому сюжету, тонкому психологічному обігруванню конкретних подій і деталей («Таємниця Країни Суниць»).

Суперечливість, складність епохи підпитовхнула Р. Полонського до пошуку літературних форм, здатних охопити найрізноманітніші сторони та сфери дійсності. В умовах існування панівної ідеології та єдиного соцреалістичного літературного напрямку письменник намагався висловити власні погляди на існуючі реалії в усіх царинах життя засобами фантастичної літератури.

Науково-фантастичний роман «Між нами Всесвіт» увібрав прикмети багатьох жанрів: фантастичної казки, містичного видіння, психологічного дослідження і навіть елегійної, романтичної історії. Та попри фантастично-містичне переплетення подій, роман є своєрідним психологічним вернісажем реальних людських типів.

Складнішим виявляється сучасне прочитання історичних творів, які є жанротворчою домінантою романістики письменника. Незважаючи на відмінність у тематиці та жанрах, їх варто віднести до історичної белетристики, адже тут поєднується історична правда й художній вимисел у різних його формах (портрет, пейзаж, діалог тощо). До того ж, аналіз цих романів переконує в доцільності виокремлення їхніх сильних і слабких концептуальних засад.

Час і простір як фундаментальні категорії художнього освоєння дійсності в епічних творах розкривають свій філософський потенціал, який акумулює індивідуальне світобачення письменника.

Наріжні основи художнього світу Р. Полонського текстуалізуються такими проблемами: спадкоємність поколінь у науковій і виробничій сферах («Острів диваків», «Між нами Всесвіт»), героїчне минуле України («Життя – як день і день – як вічність»), код історичної пам'яті («Осінні акварелі»); родо-видо-жанровими домінантами.

У нашій роботі здійснено комплексний аналіз жанрової диференціації творчості Р. Полонського в контексті української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття, зокрема подано характеристику жанрової системи художньої прози письменника, а також виявлено специфіку творчої манери автора з урахуванням жанрових домінант.

У своїх жанрових пошуках прозаїк не тільки продовжив традиції української літератури, а й виступив художником-новатором. Увесь жанровий діапазон його творчості умовно можна поділити на такі вектори:

- вектор історичного типу – твори, в яких Р. Полонський зображує історичне минуле України («Життя – як день і день – як вічність»);
- вектор історико-пригодницького типу (роман «Осінні акварелі»);
- художньо-документальний – твори, у яких митець на основі реальних фактів, документальних джерел і легендарних осіб висвітлює знакові події ХХ століття (художньо-документальна повість «Крила людини» та документально-біографічний роман «Острів диваків»);
- казкотворчий – твори, написані в жанрі казки з метою виховання підростаючого покоління (казки «Чому мовчав телефон?», «Таємниця Країни Суниць», «Казка про викрадену Зозулю»);
- фентезійний (фантастичний) вектор – фантастичні твори, в яких автор порушує глобальні питання відповідальності людини за наслідки НТР

(фантастична повість «Змова безодні» та фантастичний роман «Між нами Всесвіт»).

Своєрідність жанрової природи творів письменника зумовила оригінальність їхньої композиції, зокрема поєднання епічної та живописної манери оповіді, використання фактографічного матеріалу.

Отже, творчість Р. Полонського є своєрідною моделлю масової літератури, яка переймалася проблемами зображення та відтворення національно-культурної свідомості.

Визначивши масову літературу як соціокультурний феномен, характерний для певної епохи, можемо констатувати, що вона, подібно до елітарної літератури, може бути носієм націоцентричного типу мислення письменника, спрямованого на формування національних візій, а отже, на формування національної свідомості.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО В ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Єгорова Ю. Архітектоніка повісті Радія Полонського «Допоможіть Богові морів» / Юлія Єгорова // Наукові записки Харківського національного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія: Літературознавство. Харків, 2010. – Вип. 2 (61). – Ч.І. – С.117-124.

2. Єгорова Ю. Радій Полонський: концепт біографії письменника / Юлія Єгорова // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць. – Вип. 29 / редкол. Г. Ф. Семенюк (гол. ред.), А. В. Козлов (відп. ред.) та ін. – Ч.2. – К.: Твім інтер, 2010. – С.463-470.

3. Єгорова Ю. Фантастичні колізії в романі Радія Полонського «Між нами Всесвіт» / Юлія Єгорова // Філологічні студії: зб. наук. праць. Випуск 1. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2010. – С.128-134.

4. Єгорова Ю. Романтика морських пригод у повісті Радія Полонського «Допоможіть Богові морів» / Юлія Єгорова // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. – Бердянськ: БДПУ, 2011. – Вип. XXIV. – Ч.2. – С. 130-137.

5. Єгорова Ю. Феномен масової літератури: історія становлення та розвитку / Юлія Єгорова // Наукові записки Харківського національного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія: Літературознавство. Харків, 2011. – Вип. 1 (65). – Ч.3. – С.163-169.

6. Єгорова Ю. Історична правда й художній вимисел у романі Радія Полонського «Життя – як день і день – як вічність» / Юлія Єгорова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Філологічні науки. – Ч.І. – № 3 (214) лютий. – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – С. 61-67.

7. Єгорова Ю. Документально-біографічний роман Р. Полонського «Острів диваків» / Юлія Єгорова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Філологічні науки. – № 19 (230) жовтень. – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – С. 52-57.

8. Єгорова Ю. Місце і роль жанру казки у творчій спадщині Радія Полонського / Юлія Єгорова // Від бароко до постмодерну: Збірник праць

кафедри української та світової літератури [Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди]. – Х.: Майдан, 2011. – С. 53-60.

АНОТАЦІЯ

Егорова Ю. М. Творчість Радія Полонського у контексті української масової літератури 60-х–90-х рр. ХХ століття. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01 – українська література. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди МОНмолодьспорт України. – Харків, 2012.

Дослідження є першою монографічною розвідкою, присвяченою доробку Р. Полонського, одного з творців української масової літератури 1960-х–1990-х рр. У роботі розглядається становлення й розвиток цього явища, визначаються його домінуючі ознаки в проекції на творчість письменника.

На підставі здійсненого аналізу прози малих (оповідання), середніх форм (повісті) та романістики простежено процеси жанрової модифікації. Зокрема виявлено, що в результаті модифікації розширюються можливості жанру роману, ускладнюється його структура, здійснюється інтеграція в нього елементів інших жанрів, а також простежується синтез в одному творі структурно-семантичних елементів кількох родів літератури та мистецтва (епос, лірика, кіно).

Дисертанткою вироблена класифікація епічних жанрів письменника. Характеристика кожного з різновидів дає матеріал для висновків про еволюцію прози письменника 60-х–90-х рр. ХХ століття та логіку ідейного, художнього, проблемно-тематичного зв'язку творчості Р. Полонського з попередниками й сучасниками в контексті української масової літератури.

Ключові слова: масова література, белетристика, жанрова матриця, модифікація, сюжетно-композиційна структура.

АННОТАЦИЯ

Егорова Ю. Н. Творчество Радия Полонского в контексте украинской массовой литературы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01 – украинская литература. – Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды МОНмолодежьспорт Украины. – Харьков, 2012.

Диссертация является первым монографическим исследованием, посвященным художественному наследию Р. Полонского, одного из творцов украинской массовой литературы 1960-х–1990-х гг. В работе рассматривается процесс становления и развития этого явления, определяются его доминирующие признаки в проекции на творчество писателя.

Комплексный анализ творческого наследия автора с привлечением различных методов современного литературоведения дал возможность

определить роль, место писателя и его произведений в дискурсе художественно-эстетических поисков массовой литературы 60-х–90-х гг. XX века.

На основании осуществленного анализа прозы малых (рассказы), средних форм (повести) и романистики писателя детально рассмотрены процессы модификации жанра романа и художественная эволюция писателя в жанре художественной биографии. Выявлено, что в результате жанровой модификации расширяются возможности жанра романа, усложняется его структура.

Результаты анализа романов писателя свидетельствуют о высоком уровне трансформации исторической правды в правду художественную. Наряду с нетрадиционными, оригинальными творческими решениями отмечается и чрезмерная фактографичность, обусловленная стремлением автора донести как можно больше информации об умалчиваемых на протяжении десятилетий исторических личностях. Установлено, что Р. Полонский своим творчеством стремился вернуть украинскому искусству, в частности литературе, его художественно-эстетическое измерение.

Диссертанткой разработана классификация эпических жанров Р. Полонского. Предложенная характеристика каждой из разновидностей данной классификации дает материал для выводов об эволюции образцов прозы писателя 60-х–90-х гг. XX века и логике идейной, художественной, проблемно-тематической взаимосвязи творчества писателя с предшественниками и современниками в контексте украинской массовой литературы.

Все перечисленные особенности текстов и личности Р. Полонского позволяют надеяться на то, что его творчество займет заслуженное место в истории литературы, чему в определенной мере сможет способствовать представленная диссертационная работа.

Ключевые слова: массовая литература, беллетристика, жанровая матрица, модификация, сюжетно-композиционная структура.

SUMMARY

Yehorova Y. N. – Radyi Polonskyi's creative activities in the context of the Ukrainian mass literature of 60-s–90-s of the XXth century. – Manuscript.

The thesis for the Candidate's Degree in Philology by speciality 10.01.01 – Ukrainian Literature. – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine. – Kharkiv, 2012

The thesis is the first attempt of monographic research of the heritage of R. Polonskyi, one of the creators of the Ukrainian mass literature of 1960-s -1990-s. The research considers the process of this phenomenon formation and development, its dominant attributes viewed through the writer's heritage are revealed.

On the basis of the analysis of small (short stories), middle size prose forms (story) and novels, the processes of genre modification have been traced. It has been found, in particular, that the modification results in expanding some possibilities of the novel genre, its structure becomes more complicated, some elements of other

genres are integrated into it as well as synthesis of structural and semantic elements of several kinds of literature and art (epos, lyrics, and cinematography) in one piece of writing is noticed.

The researcher has worked out a classification of the writer's epical genres. Each variety characterization supplies some material for making conclusions as to the evolution of the writer's prose in 60-s -90-s of the XXth century and the logical ideal, artistic, problematic and thematic connections of R.Polonskyi's creative activities with his predecessors and contemporaries within Ukrainian mass literature context.

Key words: mass literature, fiction, genre matrix, modification, the plot and composition structure.